

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-87-38>

УДК 338.48:364 -787.522

БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ У ТУРИЗМІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

ACCESSIBILITY IN TOURISM: CHALLENGES FOR UKRAINE

Чорна Любов Василівнакандидат педагогічних наук, доцент,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8959-3003>**Щука Галина Петрівна**доктор педагогічних наук, професор,
Закарпатський угорський університет ім. Ференца Ракоці II
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4368-5081>**Ковальська Леся Володимирівна**кандидат географічних наук, доцент,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7582-8249>**Chorna Liubov, Kovalska Lesia**

Vasyl Stefanyk Carpathian National University

Shchuka Halyna

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian University

Стаття присвячена проблемі безбар'єрності в туризмі, котра в умовах сьогодення набуває особливої актуальності з огляду на забезпечення сталості розвитку українського суспільства. Розкрито нормативно-правові норми формування безбар'єрного простору для осіб з інвалідністю з акцентом на законодавчі акти, стратегії, міжнародні документи. Проаналізовано прикладні аспекти забезпечення доступності об'єктів фізичного оточення та послуг для осіб з інвалідністю на основі дослідження доступності складових як соціальної інфраструктури, так і туристичної. Результатом дослідження є визначення викликів на шляху до безбар'єрності в туризмі, що зумовлені незадовільним станом матеріально-технічної бази більшості закладів, обмеженістю фінансово-інвестиційних ресурсів для її оновлення, неналежним контролем за дотриманням будівельних стандартів.

Ключові слова: безбар'єрний простір, туризм, особи з інвалідністю, доступність, виклики.

The article is devoted to the problem of barrier-free tourism, which in today's conditions is becoming particularly relevant in view of ensuring the sustainable development of Ukrainian society. The purpose of this study is to reveal the state of accessibility of physical environment objects and services for people with disabilities in tourism and to outline the challenges that arise on the way to the formation of a barrier-free space. The research methods are based on systemic and dialectical approaches to the analysis of socio-economic phenomena. Methods of theoretical generalization were used to define the inclusion paradigm; a comparative analysis method was implied to establish the real indicators of barrier-free space in social and tourism infrastructure. The article reveals measures to implement the tasks of the National strategy for creating a barrier-free space in Ukraine for the period until 2030 in a number of areas. The current state of accessibility of social infrastructure components for persons with disabilities is analyzed. The article indicates to its low level at such objects as railway stations, state roads, and civil defense facilities. The analysis of the state of accessibility in tourism was carried out based on a study of accommodation facilities by various indicators. The highest level of infrastructure accessibility is traced by such criteria as parking, separate parking spaces for vehicles of persons with disabilities, barrier-free entrance to the territory, and the lowest level is traced by the criteria of internal equipment of buildings, the availability of places for persons with disabilities in public spaces and a number of rooms adapted to the needs of persons with disabilities, and information accessibility. The practical value of the article lies in defining challenges on the path to barrier-free tourism related to the unsatisfactory state of the material and technical base of most institutions, limited financial and investment resources for its renewal, and inadequate control over compliance with building standards.

Keywords: barrier-free space, tourism, persons with disabilities, accessibility, challenges.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення актуалізується питання сталого розвитку суспільства та ролі людини в даному процесі. Цілі сталого розвитку, ухвалені ООН у 2015 р., виступають інструментом для забезпечення збалансованої соціальної, економічної й екологічної стійкості як для сучасників, так і для прийдешніх поколінь. Проблема соціальної інтеграції є невід'ємною складовою досягнення суспільної стійкості в усіх аспектах чи то в контексті окреслених цілей щодо подолання бідності та голоду, чи забезпечення якісної освіти та гідної праці й економічного зростання. Ціль 10 «Зменшення нерівності» передбачає залучення всіх осіб, незалежно від їхнього віку, статі, фізичного стану, раси, етнічної приналежності до соціального, економічного та політичного життя. Ціль 11 «Сталий розвиток міст і громад» підпорядкована забезпеченню відкритості, безпеки, життєздатності й екологічної стійкості міст і населених пунктів шляхом створення умов для загального доступу до безпечних, доступних і відкритих для всіх осіб, а особливо для жінок і дітей, літніх осіб, людей з інвалідністю як зелених зон, так і громадських місць [14]. Досягнення рівності у доступі до всіх сфер життєдіяльності є можливим завдяки створенню безбар'єрного простору.

Відповідно до даних Всесвітньої організації охорони здоров'я в світі нараховується 1.3 мільярда осіб з інвалідністю, що складає 16% усього населення світу [16]. В Україні за період повномасштабної російсько-української війни кількість людей з інвалідністю зросла приблизно на 600 тис: на кінець 2025 р. їх число склало 3,4 млн осіб.

З огляду на вищезазначене актуалізується питання безбар'єрності в туризмі як складовій економічної та соціальної стійкості України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значущість проблеми забезпечення рівності всіх громадян у праві на відпочинок зумовлює активний науковий пошук її теоретичного та практичного осмислення. Фокус уваги дослідників спрямований на обґрунтування термінологічного апарату проблеми туризму для осіб з інвалідністю. Сутність таких понять як «інклюзивний туризм» і «безбар'єрний туризм» розкрито у роботах Шелеметьєвої Т. В., Жужевич В. О. [12], а «безбар'єрне середовище в туризмі» – у дослідженнях Юхновської Ю. О., Риженко О. М., Омельчак Г. В. [13]. У працях вітчизняних науковців наголошується на важливості забезпечення безбар'єрності з огляду на сталість розви-

тку туризму. Гапоненко Г. І., Євтушенко О. В., Шамара І. М. [2] обґрунтовують модель формування безбар'єрного туристичного середовища в країні, його структурно-функціональні характеристики та практичні аспекти імплементації принципів доступності у стратегію сталого розвитку туризму. Світові практики створення безбар'єрного туристичного середовища також виступають предметом наукових досліджень. Хронологію напрацювання принципів інклюзивного туризму за кордоном, їх документальне закріплення та структуру взаємодії учасників ринку даного виду туризму розкрито в роботі Безугли Л. С., Куваєвої Т. В., Герасименко Т. В. [1]. Діяльність провідних міжнародних організацій з питань впровадження стандарту ISO 21902:2021 висвітлюється у праці Ковальської Л. В., Пархоменко О. Г., Загнибіди Р. П. [4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. При активному науковому дискурсі з питань соціальної значущості безбар'єрності в туризмі, систематизації термінологічного апарату, узагальнення зарубіжної практики, окреслення цільової аудиторії та напрямів діяльності задля забезпечення доступності туристичних послуг для всіх груп населення, виникає необхідність відстеження трансформаційних процесів, підпорядкованих забезпеченню безперешкодного доступу як до об'єктів фізичного простору загалом, так і до складових туристичної інфраструктури.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз стану доступності для осіб з інвалідністю як об'єктів фізичного оточення, так і послуг у туризмі й окреслення викликів, що виникають на шляху формування безбар'єрного простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. З прийняттям Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (1991) розпочався процес напрацювання спектру законодавчих документів, направлених на реалізацію прав і свобод даної категорії населення задля забезпечення можливостей повноцінного способу життя. Нормативно-правові акти охопили питання як соціальної допомоги, реабілітації осіб з інвалідністю, так і будівельних норм та інші. У 2009 р. в Україні було ратифіковано Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю (2006), укладену на основі врахування восьми принципів: поваги до гідності та незалежності, до різноманіття, недискримінації, повної й ефективної участі та включенні в суспільство,

рівних можливостей, рівності між чоловіками та жінками, поваги до розвитку дітей з інвалідністю та збереження їхньої ідентичності [5].

У 2021 р. було схвалено Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, націлену на забезпечення рівності у можливостях реалізації прав шляхом створення безперешкодного середовища для всіх груп суспільства. Безбар'єрність детермінується як загальний підхід до формування та втілення політики держави щодо забезпечення всім групам населення безперешкодного доступу до різних сфер життєдіяльності [10] та виступає концептуальною ознакою побудови суспільства без обмежень. Реалізація рамкових умов і стандартів безбар'єрності здійснюється в межах двох рівнів, що охоплюють такі напрями як фізична, інформаційна, цифрова, освітня, економічна, суспільна та громадянська безбар'єрність. Перший рівень підпорядкований визначенню доступності для всіх членів суспільства до об'єктів фізичного оточення, інформаційної та цифрової інфраструктури й їх участі в житті суспільства, а другий – доступності як у сфері освіти, так і економіки. У 2025 р. значна увага була приділена проведенню заходів за кожним напрямом:

- фізичним, у межах якого було зреалізовано 800 різних заходів, серед яких створення безбар'єрних маршрутів у 837 територіальних громадах, безбар'єрного простору біля 2000 об'єктів, втілення проєкту «Рух без бар'єрів» у 15 населених пунктах, проведення «Моніторингу та оцінки ступеня безбар'єрності будівель і споруд» і «Моніторингу безбар'єрності транспорту та об'єктів транспортної інфраструктури», внесення змін до ДБН «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення»;

- інформаційним, за яким загальна кількість складає 454 заходи, з-поміж яких є інформаційна кампанія «Безбар'єрність – це коли можеш»;

- цифровим. За даним напрямом проведено 373 заходи, серед яких створення цифрового формату щорічного моніторингу будівель і споруд та інтерактивної Мапи безбар'єрності;

- освітнім, що охопив 238 заходів, включно з програмою підвищення кваліфікації «Фахівець з безбар'єрності»;

- економічним, де число заходів склало 85, серед яких постанова КМУ № 1308 «Порядок проведення перепланування, ремонт-

них робіт, дообладнання робочих місць для людей з інвалідністю»;

- суспільним і громадянським, у межах якого було зреалізовано 2006 різних заходів, включно з формуванням Індексу безбар'єрності громад і створенням місцевих рад безбар'єрності у 908 ТГ [6, 7].

Попри значну загальну їх кількість в обсязі 3956 заходів. певний поступ і досягнення, все ж посилення потребують як фізична, цифрова, так і громадянська безбар'єрність.

Стаття 30 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю закріплює їх право нарівні з іншими брати участь у дозвіллевих, відпочинкових і спортивних заходах і зобов'язує Україну, як державу-учасницю, вживати належних заходів, зокрема і для того, щоб створити можливості для доступу даних осіб до спортивних, рекреаційних і туристичних об'єктів і до послуг тих, хто здійснює організацію туризму, відпочинку, дозвілля та спортивних заходів [5]. На шляху до повноцінної участі даної категорії осіб у культурному, спортивному житті та реалізації прав на рекреацію та туризм наявні бар'єри різного характеру. Їх вплив є особливо вагомим, оскільки, з одної сторони, зумовлює зниження рівня психологічного добробуту кожної людини та пригнічення емоційного стану, а, з іншої, позначається на економічних ефектах, пов'язаних з можливістю отримати додаткові надходження від інтеграції осіб з інвалідністю в процес туристичного обслуговування.

Інвестиції як у процеси забезпечення доступності, так і в інновації розглядаються ВТО як ефективний інструмент трансформації туристичних дестинацій, а залучення осіб з інвалідністю до туризму – як суттєва перевага закладів гостинності [15]. Всесвітня Рада Подорожей і Туризму розробила «Керівні принципи інклюзивного та доступного туризму», що поширюються на такі чотири ключові напрямки як розвиток інклюзивної та доступної системи, створення безпечних просторів, розробка цифрових систем і популяризація прикладів інклюзії [17].

На актуальності проблеми для України наголошують науковці, констатуючи, що туризм для людей з інвалідністю є важливим з огляду на соціальні, економічні, культурні аспекти [13, с. 61]; інклюзивний туризм виступає важливим чинником сталого розвитку як національної економіки, так і регіональних туристичних систем [12, с. 173]; безбар'єрний туризм слугує індикатором ступеня інклюзивності соціуму загалом [2, с. 180]; масове залу-

чення такої групи осіб до туристичної сфери продиктоване рівнем соціокультурного розвитку суспільства [4, с. 14].

У науковій літературі констатуємо практику застосування таких термінів: інклюзивний туризм, доступний туризм, безбар'єрний туризм, адаптивний туризм, які або ототожнюються за своїм змістом, формуючи синонімічний ряд, або розмежовуються на основі підходу до формування соціальних норм, цінностей і принципів організації туристичної діяльності [12, с. 172]. Попри розбіжності в дефініціях для позначення туризму для людей з інвалідністю, вважаємо, що об'єднуючим їх началом є концепт доступності, що забезпечує як рівність доступу до об'єктів фізичного оточення, транспорту, інформаційно-комунікаційних технологій, так і уможливорює включення всіх груп населення до туристичної діяльності. Доступність є невід'ємним атрибутом безбар'єрного простору в туризмі та фундаментальною основою для забезпечення рівності всіх у праві на подорож і відпочинок.

Імплементация принципів інклюзивного суспільства в галузь туризму можлива на засадах єдності як безбар'єрності соціальної інфраструктури, що виступає стійкою сукупністю галузей, котрі створюють умови для життєдіяльності суспільства, так і безбар'єрності туристичної інфраструктури, яку формують підприємства, установи та заклади, діяльність яких спрямована на задоволення потреб туристів. Дослідники зазначають, що питання відповідності інфраструктури на туристичних маршрутах до потреб осіб з інвалідністю є надзвичайно важливим [4, с. 17].

На рівень доступності складових соціальної інфраструктури вказують дані Моніторингу та оцінки ступеня безбар'єрності будівель і споруд. Міністерством розвитку громад та територій України у 2025 р. було встановлено, що з обстежених 76,6 тис об'єктів з надання послуг населенню державного, комунального та приватного секторів безбар'єрними є лише 8,5% об'єктів, частково безбар'єрними – 17,0% і бар'єрними – 74,5 % [7]. З-поміж усіх об'єктів відносно вищий рівень безбар'єрності традиційно характерний для: закладів охорони здоров'я – з 5822 закладів, що підлягали обстеженню, 53,2% належать до групи безбар'єрних; ЦНАП – з 1137 об'єктів 56,5% є безбар'єрними; аптек – 49,0% з 1317 закладів вважаються безперешкодними; автозаправних станцій, рівень безбар'єрності яких на 349 об'єктах складає 42,8%. Дані таблиці 1 доповнюють відомості щодо рівня

безбар'єрності за іншими об'єктами фізичного оточення.

Моніторинг безбар'єрності транспорту та об'єктів транспортної інфраструктури у 2025 р. поширювався на засоби, що забезпечують пасажирські перевезення, включно з міськими, приміськими та міжміськими автобусами, тролейбусами та трамваями. Найвищий рівень безбар'єрності визначено серед: тролейбусів, з 1,9 тис обстежених 76 % є безбар'єрними, і міських автобусів: з 7,9 тис обстежених 41% є безбар'єрними. Натомість, найнижчий рівень – 5%, визначено за результатами обстеження 3,6 тис міжміських автобусів [8]. Результатом процесу створення безбар'єрного простору на залізничному транспорті стало обладнання як 58 купейних вагонів під потреби пасажирів на кріслах колісних, з яких 18 вагонів належить до складу швидкісних поїздів, так і 63 склади приміських поїздів.

До складу інфраструктури туризму належить широкий спектр компонентів: від готелів і транспортних мереж до культурних об'єктів, сервісів обслуговування та цифрових платформ [2, с. 183]. Їх трансформація з урахуванням принципів інклюзивності веде до досягнення рівності у доступності туристичних продуктів. Дані таблиці 2 вказують на рівень безбар'єрності об'єктів фізичного оточення, що використовуються в туризмі. Безперешкодність на зазначених об'єктах є низькою. Найнижчий її рівень простежується в закладах культури, де бар'єрність складає 88,2%.

Результати проведеного моніторингу доступні для перегляду в режимі реального часу завдяки внесенню безбар'єрних об'єктів до «Мапи безбар'єрності», що включає 55 тис одиниць соціальної інфраструктури, серед котрих є 3 тис закладів охорони здоров'я, 11 тис закладів освіти, 8 тис закладів культури і дозвілля, тисячі будівель соціального захисту, об'єктів спортивної та транспортної інфраструктури, вулиць і доріг тощо.

Формування безбар'єрного простору в туризмі належить до пріоритетів діяльності Державного агентства розвитку туризму, яке розробило низку методичних матеріалів, зокрема «Методичні рекомендації з питань формування безбар'єрності в туризмі», «Методичні рекомендації для суб'єктів, які провадять туристичну діяльність (екскурсійне обслуговування), фахівців туристичного супроводу щодо надання інформації в доступних для осіб з інвалідністю форматах», і досліджує трансформації на шляху до безбар'єрного туризму.

Таблиця 1

Рівень безбар'єрності об'єктів соціальної інфраструктури

Об'єкти фізичного оточення	Загальна кількість об'єктів, од	Кількість об'єктів обстежених, од	Безбар'єрні, %	Частково безбар'єрні, %	Бар'єрні, %
залізничні вокзали	605	335	8,1%	11,7%	80,2%
дороги держаного значення	1491	209	8,2%	24,0%	67,8%
АЗС	1644	349	35,1%	22,1%	42,8%
вулиці, що входять до проєкту безбар'єрні маршрути у населених пунктах	2357	1816	8,6%	21,9%	69,5%
споруди цивільного захисту	23429	9151	6,5%	12,0%	81,5%
супермаркети, магазини	36996	3581	11,5%	26,2%	62,3%

Джерело: сформовано авторами на основі [6–8]

Таблиця 2

Рівень доступності об'єктів фізичного оточення в туризмі

Об'єкти фізичного оточення	Загальна кількість об'єктів, од	Кількість об'єктів обстежених, од	Безбар'єрні, %	Частково безбар'єрні, %	Бар'єрні, %
готелі	985	241	12,2%	29,7%	58,1%
кафе, ресторани	6793	702	10,6%	23,1%	66,3%
заклади культури	16183	10912	2,6%	9,2%	88,2%
спортивні заклади	8252	2319	13,4%	19,0%	67,6%
площі	605	332	17,6%	32,8%	49,6%
парки	1489	665	11,8%	21,7%	66,6%

Джерело: сформовано авторами на основі [5–7]

У співпраці з обласними військовими адміністраціями ДАРТ вдруге провело опитування на предмет рівня фізичної доступності засобів розміщення у регіонах України, яке здійснювалося на основі спеціально розробленого чек-листа, що охоплює 17 критеріїв доступності, окреслених у вищезазначених методичних рекомендаціях [9]. Якщо в 2024 р. до опитування було залучено 6 394 суб'єкти туристичної діяльності, то в 2025 р. їх число склало 6 032 одиниці [11]. Зменшення залученої кількості суб'єктів стосується курортних закладів, їх число скоротилося з 261 закладу до 244, а також хостелів, кемпінгів, баз відпочинку, сумарне число котрих у 2025 р. склало 2 091 об'єкт. Натомість, число охоплених опитуванням готелів зросло з 3 537 до 3 697 готелів. За підсумками опитування встановлено, що тільки 18,7% з усіх об'єктів мають доку-

мент, що підтверджує їх відповідність ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» і/або ISO Standard 21902, а міжнародні символи доступності застосовуються на території 29,6% об'єктів. Найвищі відсотки інфраструктурної доступності простежуються за такими критеріями як автостоянка, яку мають 73,5% об'єктів; відокремлені місця для паркування транспортних засобів осіб з інвалідністю наявні в 52,0% закладів; безпроблемний вхід на територію має 47,4% об'єктів [11].

На рівні формування безбар'єрності в межах внутрішнього простору закладів також простежується низка проблем. Для обслуговування осіб, що рухаються на кріслах колісних, тільки 23,5% закладів мають виділені для них місця у громадських приміщеннях; служба рецепції лише на 12,0% об'єктів має спеціальне місце; вказівні таблички шрифтом

Брайля (біля кожних дверей) застосовуються на 26,2% об'єктах; в 19,7% опитаних закладів розміщення є щонайменше один номер, облаштований під потреби осіб з інвалідністю.

З огляду на інформаційну доступність було встановлено, що 63,2% об'єктів туристичної інфраструктури має власний сайт, у той час як сайт, адаптований задля досягнення інформаційної безбар'єрності, характерний лише для 16,0% об'єктів. Із загального числа опитаних лише третина закладів розміщення мають доступну для маломобільних груп населення як систему інформування й оповіщення в кризових ситуаціях (33,1%), так і шляхи евакуації (33,6%).

Вагомою запорукою безбар'єрності є рівень підготовки персоналу закладів розміщення до роботи з особами з числа маломобільних груп населення (МГН). У 2024 р. підготовка персоналу до обслуговування даної категорії населення була на рівні 66,44%, а в 2025 р. – 52,0%. Попри такі показники все ж у сфері туризму України поступово утверджується практика формування поведінкових норм спілкування з представниками МГН, про що свідчить як спектр напрацьованої літератури, зокрема довідника «Гостинність без бар'єрів», так і короткотривала практична підготовка, прикладом якої є курсова підготовка гідів у м. Львів, і популяризація кращого вітчизняного досвіду, серед яких навчальний тур «Впровадження безбар'єрних рішень в туризмі».

На основі даних як моніторингу за ступенем безбар'єрності об'єктів фізичного оточення і послуг для осіб з інвалідністю за 2025 р. в категорії «Готелі» (12,2%), проведеного Міністерством розвитку громад та територій України, що має узагальнюючий характер, так і опитування, проведеного ДАРТ, що є деталізованим завдяки визначеним критеріям і вказує на відсоток закладів, що мають документ, який підтверджує його відповідність ДБН В.2.2-40:2018 та/або ISO Standard 21902 (18,7%), і на наявність хоча б одного номера, пристосованого до потреб осіб з інвалідністю (19,7%) можна констатувати наявність значних проблем у процесі формування безбар'єрного простору в туризмі України.

Виклики на даному шляху обумовлені зношеністю матеріально-технічної бази закладів розміщення, більшість з яких була ще збудована до проголошення незалежності України та є застарілою як у підходах до планування фізичного простору, так і в технічному плані через недосконалість ІТ-інфраструктури, а тому потребує докорінної реконструкції з

урахуванням стандартів безбар'єрності. Процес реновації будівель сектору розміщення вимагає великих інвестицій, залучення яких в умовах повномасштабної війни надзвичайно ускладнюється в силу різних факторів. Приватний бізнес в умовах невизначеності, здебільшого, демонструє стриманість щодо реконструкції господарських одиниць. Разом з тим у західних регіонах країни за підсумками 2024 р. збільшилася загальна кількість колективних засобів розміщення на 96 об'єктів. На додаток, упродовж першого півріччя 2025 р. було відкрито чи оновлено дев'ять готелів, місткістю понад тисячу нових номерів [3]. З огляду на це виникає питання щодо їх відповідності ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» і/або ISO Standard 21902, оскільки їх проектування могло здійснюватися задовго до затвердження вищезазначених документів. Відсутність належного контролю за дотриманням стандартів при введенні об'єктів в експлуатацію підсилює гостроту проблеми низького рівня доступності фізичного простору в туризмі. Професійна підготовка кадрів для гостинності повинна здійснюватися з урахуванням соціальних норм і бути направленою на забезпечення результатів навчання, що узгоджуються з принципами доступності як самих будівель, їх території, технологічного й інформаційного оснащення, так і специфіки обслуговування та комунікації.

Висновки. Імплементация принципів безбар'єрності в туризмі здійснюється у відповідності до законодавства України та міжнародних актів, які закріплюють рівність можливостей всіх груп населення у забезпеченні їхніх прав. На державному рівні проводиться моніторинг за ступенем безбар'єрності об'єктів фізичного оточення і послуг для осіб з інвалідністю загалом і в туризмі, зокрема.

Дослідження стану доступності в туризмі країни засвідчило наявність вагомих викликів, які стосуються як адаптації фізичного середовища складових соціальної, так і туристичної інфраструктури до вимог будівельних стандартів, підпорядкованих принципам інклюзивності. Стан громадського простору, що охоплює територіальні площі, зокрема вулиці, сквери, парки, та приміщення, призначені для надання послуг населенню, соціального захисту, характеризується високим рівнем бар'єрності. Міжміський і залізничний транспорт мало пристосований для перевезень осіб з інвалідністю.

Рівень доступності складових туристичної інфраструктури є невисоким через застарілість матеріально-технічної бази закладів,

обмеженість інвестиційних ресурсів для її оновлення, відсутність належного контролю за дотриманням будівельних стандартів тощо. Як результат, спектр проблем поширюється на різні напрями діяльності, зокрема забезпечення доступності території закладів розміщення, внутрішнього оснащення їх буди-

вель відповідно до потреб осіб з інвалідністю, включно зі входом, громадськими приміщеннями, службою рецепції та номерним фондом, інформаційну та цифрову доступність. Напрями подальших досліджень поширюються на пошук механізмів усунення викликів на шляху до безбар'єрності в туризмі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Безугла Л. С., Куваєва Т. В., Герасименко Т. В. Проблеми та перспективи розвитку інклюзивного туризму в Україні та Європі. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск № 43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1698> (дата звернення 15.04.2026). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-3>
2. Гапоненко Г. І., Євтушенко О. В., Шамара І. М. Безбар'єрне середовище як передумова сталого розвитку туризму в Україні. *Вісник харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2025. Вип. 21. С. 178–193. DOI: 10.26565/2310-9513-2025-21-19
3. Дев'ять нових готелів в Україні у першому півріччі 2025 року – із понад 1000 нових номерів. URL: <https://horeca-ukraine.com/dev-jat-novih-goteliv-v-ukraini-u-pershomu-pivrichchi-2025-roku-iz-ponad-1000-novih-nomeriv/> (дата звернення 15.04.2026).
4. Ковальська Л. В., Пархоменко О. Г., Загнібіда Р. П. Особливості розвитку туризму для осіб з інвалідністю під час війни в Україні. *Географія та туризм*. 2025. Вип. 79. С. 11–22. DOI: 10.17721/2308-135X.2025.79.11-22
5. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення 15.04.2026).
6. Міністерство розвитку громад та територій України. Звіт за 2025 рік щодо результатів реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/rezultati-monitoringu-bezbarjernosti-budivel-i-sporud-u-2025-roci.pdf> (дата звернення 15.04.2026).
7. Міністерство розвитку громад та територій України. Результати моніторингу за ступенем безбар'єрності об'єктів фізичного оточення і послуг для осіб з інвалідністю за 2025 рік. URL: <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/rezultati-monitoringu-bezbarjernosti-budivel-i-sporud-u-2025-roci.pdf> (дата звернення 15.04.2026).
8. Міністерство розвитку громад та територій України. Моніторинг стану безбар'єрності транспорту та об'єктів транспортної інфраструктури. URL: <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/monitoring-transportu-ta-transportnoyi-infrastrukturi-2025.pdf> (дата звернення 15.04.2026).
9. Методичні рекомендації з питань формування безбар'єрності в туризмі. URL: https://drive.google.com/file/d/1sGn4DpirSjohyq1n8v_AyxSQdlCtzm7k/view (дата звернення 15.04.2026).
10. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#n10> (дата звернення 15.04.2026).
11. Опитування ДАРТ щодо стану фізичної доступності засобів розміщення у регіонах України. 2025. URL: https://drive.google.com/file/d/10JeBSbZ_Hom8isrLkrrWUMHvSaITn2EJ/view (дата звернення 15.04.2026).
12. Шелемєтьєва Т. В., Жукевич В. О. Інклюзивний і безбар'єрний туризм у сучасному суспільстві: теоретичні засади, принципи та соціально-економічна значущість. *Підприємництво і торгівля*. 2025. №47. С. 166–176. DOI: 10.32782/2522-1256-2025-47-19
13. Юхновська Ю. О., Риженко О. М., Омельчак Г. В. Напрями формування безбар'єрного середовища в туризмі для людей з інвалідністю: теоретичні аспекти. *Review of transport economics and management*. 2023. №10. С. 60–68.
14. United Nations. Sustainable Development. The 17 Goals. URL: <https://sdgs.un.org/goals> (дата звернення 15.04.2026).
15. UN Tourism: Accessible travel “a game changer” for destinations and businesses. URL: <https://www.untourism.int/news/un-tourism-accessible-travel-a-game-changer-for-destinations-and-businesses> (дата звернення 15.04.2026).
16. World Health Organization. Disability. URL: https://www.who.int/health-topics/disability#tab=tab_1 (дата звернення 15.04.2026).
17. WTTC. Research Hub. Inclusive and Accessible Travel Guidelines. URL: <https://researchhub.wttc.org/product/inclusive-and-accessible-travel-guidelines> (дата звернення 15.04.2026).

REFERENCES:

1. Bezugla L. S., Kuvayeva T. V., Gerasimenko T. V. (2022). Problemi ta perspektivi rozvitku inklyuzivnogo turizmu v Ukrayini ta Yevropi [Problems and prospects of inclusive tourism development in Ukraine and Europe]. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vipusk № 43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1698> (data zvernennya 15.04.2026).
2. Haponenko H. I., Yevtushenko O. V., Shamara I. M. (2025). Bezbarierne seredovyshche yak peredumova staloho rozvytku turizmu v Ukraini [Barrier-free environment as a prerequisite for sustainable tourism development in Ukraine]. *Visnyk kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*, vol. 21, pp. 178–193.
3. Deviat novykh hoteliv v Ukraini u pershomu pivrichchi 2025 roku – iz ponad 1000 novykh numeriv. Available at: <https://horeca-ukraine.com/dev-jat-novykh-goteliv-v-ukraini-u-pershomu-pivrichchi-2025-roku-iz-ponad-1000-novykh-nome-riv/> (accessed April 15, 2026).
4. Kovalska L. V., Parkhomenko O. H., Zahnybida R. P. (2025). Osoblyvosti rozvytku turizmu dlia osib z invalidnistiu pid chas viiny v Ukraini [Features of tourism development for persons with disabilities during the war in Ukraine]. *Heohrafiia ta turyzm*, vol. 79, pp. 11–22.
5. Konventsiiia OON pro prava osib z invalidnistiu. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (accessed April 15, 2026).
6. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy. Zvit za 2025 rik shchodo rezultativ realizatsii Natsionalnoi stratehii iz stvorennia bezbariernoho prostoru v Ukraini na period do 2030 roku. Available at: <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/rezultati-monitoringu-bezbarjernosti-budivel-i-sporud-u-2025-roci.pdf> (accessed April 15, 2026).
7. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy. Rezultaty monitorynhu za stupenem bezbariernosti obektiv fizychnoho otochennia i posluh dlia osib z invalidnistiu za 2025 rik. Available at: <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/rezultati-monitoringu-bezbarjernosti-budivel-i-sporud-u-2025roci.pdf> (accessed April 15, 2026).
8. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy. Monitorynh stanu bezbariernosti transportu ta obektiv transportnoi infrastruktury. Available at: <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/monitoring-transportu-ta-transportnoyi-infrastrukturi-2025.pdf> (accessed April 15, 2026).
9. Metodichni rekomendatsii z pytan formuvannia bezbariernosti v turyzmi. Available at: https://drive.google.com/file/d/1sGn4DpjrSjohyq1n8v_AyxSQdICtm7k/view (accessed April 15, 2026).
10. Natsionalna stratehiia iz stvorennia bezbariernoho prostoru v Ukraini na period do 2030 roku. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#n10> (accessed April 15, 2026).
11. Opytuvannia DART shchodo stanu fizychnoi dostupnosti zasobiv rozmishchennia u rehionakh Ukrainy. 2025. Available at: <https://drive.google.com/file/d/10JeBSbZHom8isrLkrrWIUMHvSalTn2EJ/view> (accessed April 15, 2026).
12. Shelemetieva T. V., Zhuzhevych V. O. (2025). Inkliuzyvnyi i bezbariernyi turyzm u suchasnomu suspilsti: teoretychni zasady, pryntsyipy ta sotsialno-ekonomichna znachushchist [Inclusive and barrierfree tourism in modern society: the theoretical foundations, principles and socio-economic significance]. *Pidpriemnytstvo i torhivlia*, vol. 47, pp. 166–176.
13. Yukhnovska Yu. O., Ryzhenko O. M., Omelchak H. V. (2023). Napriamy formuvannia bezbariernoho seredovyshcha v turyzmi dlia liudei z invalidnistiu: teoretychni aspekty. [Directions of forming a barrier-free environment in tourism for people with disabilities: theoretical aspects], *Review of transport economics and management*, vol. 10 (26), pp. 60–68.
14. United Nations. Sustainable Development. The 17 Goals. Available at: <https://sdgs.un.org/goals> (accessed April 15, 2026).
15. UN Tourism: Accessible travel “a game changer” for destinations and businesses. Available at: <https://www.untourism.int/news/un-tourism-accessible-travel-a-game-changer-for-destinations-and-businesses> (accessed April 15, 2026).
16. World Health Organization. Disability. Available at: https://www.who.int/health-topics/disability#tab=tab_1 (accessed April 15, 2026).
17. WTTC. Research Hub. Inclusive and Accessible Travel Guidelines. Available at: <https://researchhub.wttc.org/product/inclusive-and-accessible-travel-guidelines> (accessed April 15, 2026).

Дата надходження статті: 19.06.2026

Дата прийняття статті до публікації: 20.07.2026

Дата публікації статті: 27.07.2026